

Het verhaal van Zutphen en Warnsveld is van ons allemaal

Kadernota voor Omgevingsprogramma gemeente Zutphen - Erfgoed 2026

Introductie

Zutphen vormt samen met Warnsveld een gemeente vol verhalen die in de stenen van oude gebouwen in de historische kernen, aan de oevers van de Berkel en de IJssel, in de archieven, onder de grond en in musea tot leven komen. Deze verhalen laten zien wie we waren, wie we zijn en welke toekomst we voor ogen hebben. Erfgoed is niet statisch; het ademt in het dagelijkse ritme van iedereen die hier woont, werkt of op bezoek komt. Het vormt de kern van onze identiteit, kleurt de straten en geeft betekenis aan elk hoekje van stad en dorp.

Toch vraagt dit kostbare erfgoed om aandacht, samenwerking en een heldere visie, zodat we het kunnen koesteren en doorgeven aan de generaties die nog komen. Om dit levende erfgoed te behouden en verder te ontwikkelen, introduceert de gemeente Zutphen nieuw erfgoedbeleid. Met dit beleid wil de gemeente zorg, samenwerking en een duidelijke visie combineren, zodat het rijke erfgoed van Zutphen ook voor toekomstige generaties bewaard, beschikbaar en bereikbaar blijft.

Samenwerkende erfgoeddisciplines:

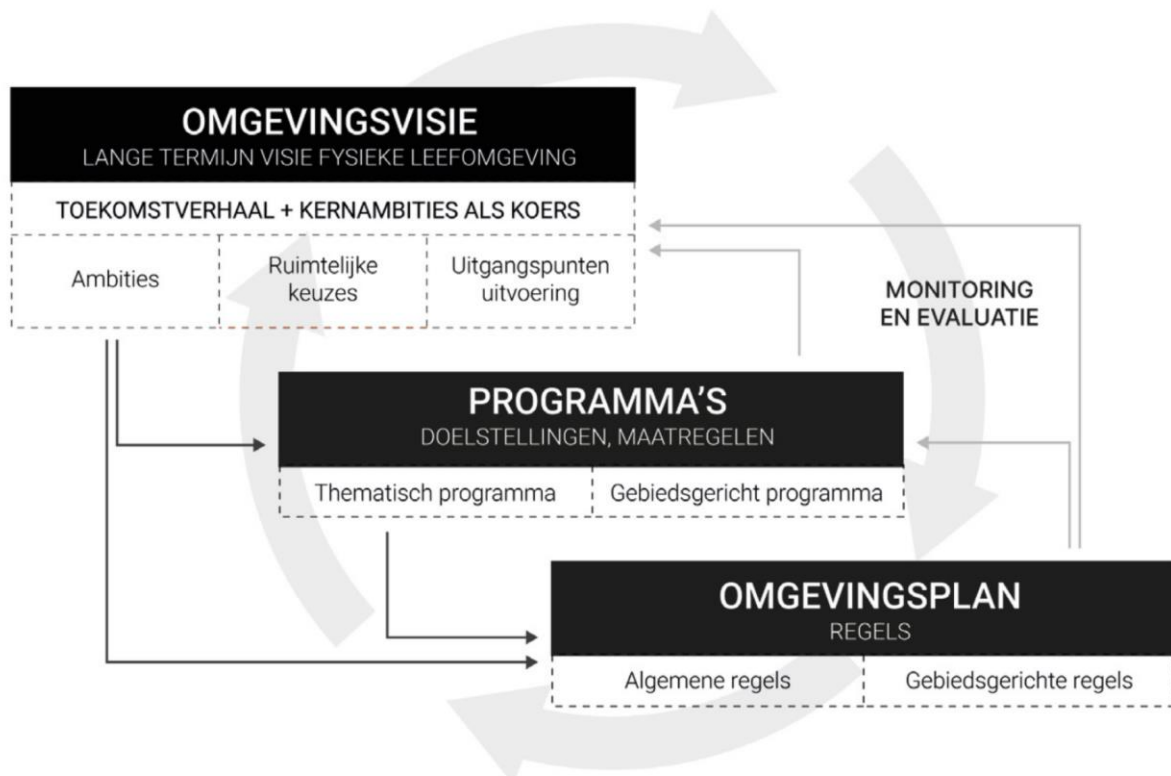
‘Zutphen is bijzonder door de rijkdom en diversiteit van haar erfgoed. Maar wat ons echt onderscheidt, is hoe we die onderdelen met elkaar verbinden. Archief, archeologie, monumentenzorg en Musea Zutphen vormen samen een krachtig kernteam en verbinden zich in het Erfgoedcentrum.

Zij brengen elk hun eigen expertise in, maar werken vanuit één gedeelde ambitie. Zo zorgen we dat het erfgoed niet in losse stukjes zichtbaar wordt, maar als één doorlopend verhaal dat de identiteit van de stad verrijkt.’

Bevoegdheden van raad en college onder de Omgevingswet

In lijn met de Omgevingswet wordt het nieuwe erfgoedbeleid opgenomen in een omgevingsprogramma. Een omgevingsprogramma onder de Omgevingswet is de brug tussen de omgevingsvisie waarmee een gemeenteraad meerjarenbeleid vaststelt en het omgevingsplan waarin de raad de juridische borging regelt. Omgevingsprogramma's maken deel uit van de beleidscyclus en kunnen dus na evaluatie worden aangepast.

Het college is bevoegd om omgevingsprogramma's vast te stellen. Het college wil het 'Omgevingsprogramma gemeente Zutphen-Erfgoed' (kortweg Erfgoedprogramma) in 2026 vaststellen. Met deze kadernota legt het college enkele specifieke ambities voor aan de raad om deze nader af te stemmen. De kadernota wordt vastgesteld door de raad en vormt vervolgens de basis voor het Erfgoedprogramma.

figuur: De aanpak van de gemeente Zutphen van de beleidscyclus en de plek van programma's daarin. De gemeente maakt ook programma's voor Volkshuisvesting, Warmte, Economie en Ruimte. De kadernota past tussen de omgevingsvisie en programma's.

Omgevingsvisie gemeente Zutphen

De gemeente Zutphen heeft grote ambities die aanspraak maken op de ruimte (woningbouw, toerisme, bedrijven). In de Omgevingsvisie gemeente Zutphen 'KOERS ZUTPHEN 2040' wordt een toekomstbeeld geschetst dat de gemeente Zutphen voor grote keuzes plaatst. Het benadrukt de noodzaak om zorgvuldig met de ruimte om te gaan, met meervoudig ruimtegebruik als sturend principe en het gebruik van erfgoed als inspiratie voor de toekomst. De omgevingsvisie is in het voorjaar van 2025 besproken in de gemeenteraad en is kaderstellend voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en omgevingsprogramma's in het ruimtelijke domein.

De ambities van de gemeente Zutphen zijn groots. Een kernambitie in de Omgevingsvisie luidt: 'Cultuurhistorische kwaliteiten en erfgoed zichtbaar en beleefbaar maken en inzetten als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen.'

Verder sluiten we met het nieuwe erfgoedbeleid aan op deze ambities uit de Omgevingsvisie:

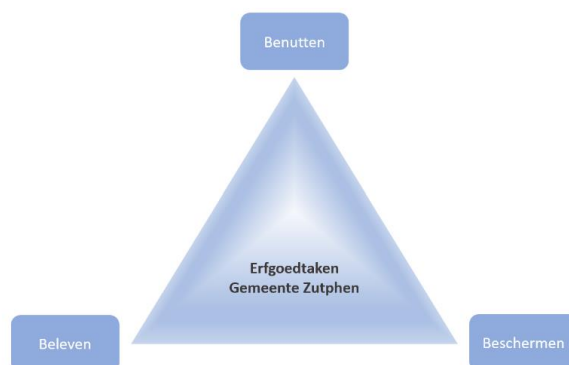
- Voortbouwen op en recht doen aan onze rijke cultuurhistorie;
- Klimaatadaptie: bestaande en nieuwe groenstructuren en watergangen: 'groen-blaue longen';
- Circulaire economie: versterken identiteit en omgevingskwaliteiten & herbestemming boven sloop;
- Betrouwbare en inspirerende uitgangspunten voor ontwikkeling versus compacte stad;
- Torenstad 2.0 met hoogbouw die past bij Zutphense schaal, uitstraling en stadssilhouet;
- Hanzestad Zutphen draagt bij aan economie, toerisme en recreatie;
- Ons erfgoed kan bijdragen aan de soms grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals duurzaamheid, economie, bodem- en watersturend bouwen, toerisme en recreatie;
- We faciliteren nieuwe verbindingen tussen onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen die de Zutphense sociaal-economische structuur en ambities ondersteunen. De aandacht gaat bijvoorbeeld uit naar educatie en onderzoek rondom het aanwezige erfgoed.

Doel van het nieuwe erfgoedbeleid

We willen dat iedereen het erfgoed van Zutphen en Warnsveld kan ervaren, begrijpen en ervan kan genieten, ongeacht achtergrond, leeftijd of interesse. Het erfgoed van de gemeente Zutphen is een gezamenlijke schatkist, een bron van inspiratie, die we willen benutten, bewaren en doorgeven. We sluiten daarbij aan bij de drie ambities uit de omgevingsvisie: 'Zutphen groeit', 'Zutphen onderneemt' en (met name) 'Beleven in Zutphen'.

Erfgoedopdracht als driehoek

De erfgoedtaken van de gemeente Zutphen zien we als een driehoek. De drie taken hebben direct verband met elkaar en geven de driehoek kracht. In deze driehoek komen zowel wettelijke taken als ambities van de gemeente tot uitdrukking:

*** Beleven**

Wat is het belang van cultureel erfgoed voor Zutphen en Warnsveld? Wat is het Zutphense DNA, wat is de Zutphense identiteit en wat die van Warnsveld? Deze vragen worden beantwoord in het verhaal van Zutphen dat wordt verteld door individuen, groepen, gebouwen, sporen, objecten en archiefstukken.

We willen het verhaal van de gemeente Zutphen vertellen om mensen te verbinden met de plek waar ze leven of op bezoek komen, om begrip te creëren voor de historische gelaagdheid van de stad en om te laten zien hoe dat verleden helpt bij de keuzes voor de toekomst. We halen ook verhalen op. Dat doen we op een vernieuwende manier en gezamenlijk als Zutphens erfgoedteam. Onze dynamische onderzoeksagenda is daarbij de leidraad.

*** Beschermen**

Onder 'Beschermen' scharen we het aanwijzen van monumenten, het in de bodem beschermen van archeologische vindplaatsen, maar ook het beheren van collecties in musea, depots en archiefkasten. En het vergunningentraject hoort hier thuis. De vele aanvragen voor plannen en projecten vragen om zorgvuldige en vakkundige advisering, door ambtenaren en adviescommissies.

Het beschermen van erfgoed is al decennia een wettelijk verplichte kerntaak van de gemeente. Op twee punten willen we de komende tijd extra inzetten: inventarisatie en digitalisering van erfgoed en het beter verankeren van bouwhistorisch onderzoek.

*** Benutten**

Onder benutten verstaan we erfgoed inzetten voor andere doelen: erfgoedinclusief ontwikkelen en erfgoed als middel bij maatschappelijke initiatieven. Hoe kunnen we ontwikkelen met inspiratie vanuit erfgoed? Een kernambitie in de Omgevingsvisie luidt: 'Cultuurhistorische kwaliteiten en erfgoed zichtbaar en beleefbaar maken en inzetten als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen.' Ons erfgoed kan bijdragen aan de soms grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals duurzaamheid, economie, bodem- en watersturend bouwen, sociaal-maatschappelijke onderwerpen en cultuur, toerisme en recreatie. Erfgoed wordt als waarde en ontwerpprincipe in de gehele omgevingscyclus meegenomen.

We richten ons de komende tijd vooral op 'erfgoedsturend ontwikkelen': gebruikmakend van stukjes DNA en kernkwaliteiten. Een voorbeeld is het refereren aan Zutphen als historische torenstad in de Omgevingsvisie. Het motto is: erfgoed(onderzoek) verrijkt een plan en een ontwerp, het voegt fysieke kwaliteit en een verhaal toe. Erfgoed is inspirerend én helpend om de vraagstukken van de toekomst te beantwoorden. Om te zorgen dat erfgoed een kans is en geen belemmering voor ontwikkelingen zetten we onder meer het instrument wijkbiografie in.

Wat nemen we op in het Erfgoedprogramma?

In het toekomstige Erfgoedprogramma leggen we de ambities die voortkomen uit bovenstaand doel – en vooral de uitvoering daarvan – vast. Het zijn gezamenlijke beleidslijnen van de vier erfgoeddisciplines: Regionaal Archief Zutphen, Musea Zutphen, archeologie en monumentenzorg.

Vier partners, één verhaal: archief, archeologie, monumentenzorg en museum werken samen aan betekenisvol en beleefbaar erfgoed van Zutphen. De gezamenlijke kernactiviteiten zijn onderzoek, hoogwaardige collectiezorg, tentoonstellingen, publieksactiviteiten en digitale ontsluiting. De vier disciplines werken projectmatig en programmatisch samen, gesteund door het erfgoedcentrum als netwerkorganisatie en beleid voor regie en samenhang. Het geeft proactief sturing aan enerzijds het

behoud van en de omgang met erfgoed en vergroot anderzijds de toegankelijkheid van het verhaal van Zutphen en Warnsveld.

Het Erfgoedprogramma sluit aan bij hoe de gemeente Zutphen omgevingsprogramma's maakt voor andere onderwerpen. De wet is gericht op het fysieke domein, op ruimtelijke ordening en kwaliteit van de leefomgeving, maar erfgoed heeft ook een stevige culturele en sociale dimensie in Zutphen. De erfgoeddisciplines beheren collecties, doen onderzoek, geven advies en maken het Verhaal van Zutphen en Warnsveld beleefbaar.

Er zijn projecten en ontwikkelingen die onderdeel uitmaken van de ambities en er impact op hebben. Dan gaat het bijvoorbeeld om de huisvesting van de erfgoeddepots, museale ontwikkelingen, de Canon van Gelderland en de digitale erfgoedstrategie. Deze worden binnen het Erfgoedprogramma uitgewerkt.

De beleefkant van de driehoek Beleven-Benutten-Beschermen is een goede voedingsbodem voor onze ambities, maar de zorg voor en het benutten van fysiek erfgoed in de ruimte vraagt nog om aandacht, zoals bij de omgevingstafels, in gebiedsvisies en bij vergunningaanvragen. Ook bijvoorbeeld de energietransitie, de omgeving van monumenten en de groen-blauwe dooradering zijn thema's waarover keuzes gemaakt moeten worden.

‘Cultuurhistorie is ook in 2040 één van de belangrijkste dragers van eigenheid, omgevingskwaliteit, zelfbewustzijn, leefbaarheid en economische en toeristische aantrekkingskracht in de gemeente. Onze erfgoedwaarden zijn een intrinsiek onderdeel van de Zutphense identiteit. Ze vormen daarmee één van de belangrijke pijlers waarop we voortborduren en een ijkpunt voor toekomstige ontwikkelingen.’

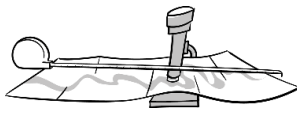
uit: Omgevingsvisie gemeente Zutphen

Zes kernambities voor erfgoed

Het Erfgoedprogramma geeft samenhangend en actueel beleid gericht op de wettelijke taken én stuurt op een optimale samenwerking van de erfgoeddisciplines. Ieder draagt met zijn eigen opdracht, expertise, collectie, kennis en diensten bij aan behoud en ontwikkeling van Zutphens erfgoed en aan een sterke profilering van het verhaal van de gemeente Zutphen: de historische binnenstad, de kernen daarbuiten, Warnsveld, het buitengebied en de IJssel. Waar de nadruk de afgelopen decennia binnen erfgoedzorg lag op een sectorale benadering, richten we ons nu op een integrale en brede aanpak.

Met deze kadernota vragen we de raad de koers te bepalen voor het Erfgoedprogramma.

De zes kernambities in willekeurige volgorde:

Het Erfgoedlaboratorium nodigt iedereen uit om op vernieuwende wijze historisch onderzoek te doen

Al jaren is de gemeente Zutphen een onderzoekslaboratorium voor erfgoed. Veel onderzoekers en studenten weten Zutphen als 'Erfgoedlaboratorium' te vinden als plek voor stages, scripties en publicaties. De gemeente heeft een 'levende' onderzoeksagenda die onderzoekers uitdaagt zich te verdiepen in nog onontdekte hoofdstukken van het verhaal van Zutphen. De vele bronnen en de expertise die de erfgoedpartners te bieden hebben, delen we graag met iedereen die onderzoek wil doen of het verhaal van Zutphen en Warnsveld wil uitdragen.

Met alle disciplines samen bouwen we verder aan een (online) centrum voor onderzoek, kennisdeling en samenwerking, waar erfgoedprofessionals, vrijwilligers en partners elkaar vinden en inspireren. Het Erfgoedlaboratorium is geen fysieke plek, maar een gezamenlijke aanpak van de erfgoeddisciplines om op innovatieve manieren verhalen te delen, door verbindingen te leggen, creativiteit in te zetten en lef te tonen. Het gaat om het (waar mogelijk) rechtenvrij en digitaal ontsluiten van bronnen voor iedereen, dus niet alleen voor studenten en wetenschappers. We prikkelen bijvoorbeeld óók de amateuronderzoekers; van amateurhistorici tot aan makers, die met oude beeldmaterialen nieuw werk willen maken. We faciliteren proactief onderzoek door anderen.

Ambitie

Het Erfgoedlaboratorium bouwen we uit tot een stimulerende (digitale) leeromgeving waarin mensen actief kunnen bijdragen aan het onderzoek naar de Zutphense geschiedenis. Hun werk versterkt het gezamenlijke verhaal – het DNA en de identiteit van Zutphen en Warnsveld – en zetten we in om het erfgoed beter zichtbaar en toegankelijk te maken. De onderzoeksagenda is een dynamisch document dat voortdurend wordt verdiept en geactualiseerd.

We brengen het Erfgoedlaboratorium ook naar de wijken. We gaan buiten de oude binnenstad op zoek naar erfgoedgemeenschappen en delen hun verhalen en waarden. Omdat het opbouwen van nieuwe netwerken en gemeenschappen tijd kost, zijn we bereid hierin te investeren.

Afweging

De win-winsituatie van het Erfgoedlaboratorium willen we versterken door meer samenwerkingsverbanden over verschillende onderzoekslijnen aan te gaan met beroepsopleidingen, hogescholen, universiteiten en andere plekken waar onderzoekers zijn.

Zutphen wordt erfgoedhoofdstad van Gelderland

We hebben als gemeente alles in ons om erfgoed stevig op de kaart te zetten en het verhaal van Zutphen en Gelderland te delen en te verrijken. De gemeente Zutphen positioneren we de komende jaren nog meer dan nu als erfgoedhoofdstad en -kenniscentrum van Gelderland. Door meer samenhang en toegankelijkheid in het erfgoedaanbod kan iedereen aan erfgoed deelnemen, er kennis van nemen en ervan genieten.

We bewaren en vertellen het verhaal van Zutphen en Warnsveld als gezamenlijke schatkist waar inwoners, bezoekers en toekomstige generaties uit kunnen putten. Vier erfgoeddisciplines (archief, archeologie, monumentenzorg en Musea Zutphen) werken intensief samen vanuit één ambitie aan erfgoed dat zichtbaar, beleefbaar en betekenisvol is voor stad, dorp en samenleving.

Ambitie

We dromen ervan dat de gemeente Zutphen in de toekomst een vanzelfsprekende bestemming is voor iedereen die geïnteresseerd is in Gelderse geschiedenis, cultuur en identiteit. Een plek waar erfgoed zichtbaar en voelbaar is, niet achter gesloten deuren maar midden in de levendigheid van de stad. In Zutphen als erfgoedhoofdstad beleven en verrijken mensen samen het verhaal van de stad, het dorp en het buitengebied. De gemeente Zutphen wordt een trekpleister en kenniscentrum, waar erfgoedelementen samen één levendig en zichtbaar geheel vormen. Een gemeente waar bezoekers én inwoners steeds nieuwe lagen van betekenis ontdekken.

Dat doen we als erfgoedpartners door:

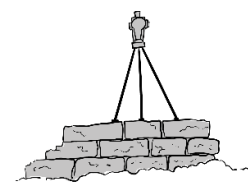
- de verhalen op de kaart te zetten: lokaal, regionaal en nationaal;
- samenwerking te zoeken met het erfgoednetwerk in de gemeente, culturele en maatschappelijke partners, medeoverheden, onderwijsinstellingen, ondernemers en inwoners. Want erfgoed is pas écht betekenisvol als het leeft in de samenleving;
- We bouwen verder aan (de bekendheid van) het Zutphense archeologisch centrum door onze expertise actief in te zetten in de regio: als adviseur, als onderzoeksteam, depotspecialist en als verhalenvertellers.

Afweging

We hebben als gemeente Zutphen een spilfunctie in het Gelderse erfgoednetwerk. Daar gaan we mee verder onder de noemer 'erfgoedhoofdstad van Gelderland'. Dat betekent dat we kennis en verhalen, maar ook inwoners, organisaties en bezoekers van onze provincie samenbrengen.

Waarom de rol van erfgoedhoofdstad van Gelderland goed bij Zutphen past? We zijn met vier erfgoeddisciplines sterk, veelzijdig en we onderscheiden ons door interdisciplinair onderzoek, hoogwaardige collectiezorg, digitale ontsluiting van onze bronnen en het op uiteenlopende manieren toegankelijk en beleefbaar maken van ons erfgoed.

We hebben als gemeente nu al een actieve regiofunctie. We bieden onze diensten zoals het beheren van archiefcollecties en archeologische collecties, het uitvoeren van archeologisch onderzoek en de archeologische beoordeling en advisering actief aan, want onze expertise is onderscheidend en past goed in de regio. Naast onze diensten op het gebied van archief en archeologie willen we ook bouwhistorisch onderzoek meer buiten de gemeentegrenzen aanbieden.

Erfgoed staat aan de basis van ruimtelijke ontwikkelingen

Door erfgoed vanaf het begin van een initiatief goed mee te nemen - met heldere regelgeving, toetsing en afwegingskaders - willen we 'erfgoedinclusief ontwikkelen' vergemakkelijken. Door wet- en regelgeving voor archeologie hebben we de afgelopen jaren ervaring opgedaan met archeologisch onderzoek bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor landschappelijk en gebouwd erfgoed zijn de regels minder concreet.

Ambitie

We gaan meer inzetten op ontwikkelen met respect voor én inspiratie vanuit cultuurhistorische waarden: erfgoedinclusief ontwerpen. Erfgoed is geen hinder, maar een kans. We wegen zorgvuldig af welke kansen en impact plannen hebben op erfgoed, zoals archeologie, cultuurlandschap en gebouwen. En we onderzoeken hoe we ook immaterieel erfgoed daarin een plek kunnen geven. Door een gebiedsbiografie te maken per wijk of deelgebied zetten we kernwaarden van een gebied op de kaart voor de toekomst. Deze wijkbeschrijvingen ontsluiten we zo mogelijk via de erfgoedportal en het omgevingsloket. We vragen initiatiefnemers om te laten zien welke afweging zij hebben gemaakt ten aanzien van erfgoedwaarden in het plangebied. Ofwel: wat is de impact van hun plannen op erfgoed?

Afweging

Om te zorgen dat erfgoed in processen van begin tot eind beter meekomt, willen we deze aanpak van 'erfgoedsturend ontwikkelen' de komende vijf jaar verder verankeren. We doen dat door:

- gebiedsbiografieën op te stellen. We gaan gefaseerd alle wijken in om verhalen over waardevolle plekken op te halen. Die verhalen gekoppeld aan plekken komen als kaartlaag op erfgoedkaarten (waardevolle gebouwen, monumenten, archeologische vindplaatsen, landschappelijke en andere waarden). Deze kaarten maken het voor initiatiefnemers eenvoudiger om te laten zien hoe zij erfgoed behouden en benutten in hun plan én het is een bron voor verhalen over het verleden van de wijken. We lopen daarin voorop in Gelderland. Ook dat past binnen onze rol als erfgoedhoofdstad van Gelderland. Er vindt zo een verschuiving plaats van bescherming naar invloed op proces en ontwerp. Als iemand bijvoorbeeld wil verduurzamen of een gebied wil ontwikkelen kan dat als het erfgoedperspectief wordt meegenomen in de afweging;
- erfgoed niet alleen bij de omgevingstafels aan bod te laten komen, maar ook bij de intaketafels. Bij de intaketafels worden plannen op een meer abstract niveau (voor)besproken;
- de rollen, taken en betrokkenheid per fase van de Erfgoedadviesraad (EAR) en commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie (RKC) aan te scherpen.

We benutten erfgoed optimaal, door het te verbinden aan wat er speelt in de gemeente

De gemeente Zutphen streeft ernaar om ook in de toekomst een prettige, gezonde en veilige leefomgeving te blijven voor haar inwoners. Samen met inwoners en partners staat de gemeente voor de uitdaging om vorm te geven aan grote maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen roepen niet alleen vragen op, maar brengen ook kansen met zich mee. Ook voor erfgoed.

Ambitie

Wij willen een gemeente zijn waarin erfgoed benut wordt en ten dienste staat van de samenleving. Waar eigenaren en initiatiefnemers worden uitgenodigd om met erfgoed aan de slag te gaan en uit dat erfgoed inspiratie te ontlelen voor de toekomst. We denken graag actief mee en stimuleren ontwikkelingen die deze tijd meebrengt. Dat doen we met inachtneming van de geldende wet- en regelgeving: steeds zoeken we in gezamenlijkheid naar de optimale balans tussen wat wenselijk en wat mogelijk is.

Het gedachtegoed van het Europese Verdrag van Faro willen we meer verankeren in de gemeentelijke werkwijze. Het uitgangspunt van 'Faro' is dat erfgoed van iedereen is en de samenleving samen met onder andere de gemeente bepalend is in de omgang met erfgoed. Erfgoed optimaal benutten is een uitgangspunt voor toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen. Het erfgoed in de gemeente Zutphen blijft behouden, maar staat niet stil. Het wordt zichtbaar, bruikbaar en betekenisvol voor iedereen die er woont, werkt en initiatieven ontplooit.

Afweging

In de praktijk blijkt het realiseren van deze ambitie niet altijd eenvoudig. Er zijn ingewikkelde procedures en verschillende criteria die afwegingen vereisen, waardoor plannen en initiatieven soms vastlopen of niet van de grond komen. Dit wordt gezien als een gemiste kans, omdat actief benutten van erfgoed juist bijdraagt aan de kwaliteit van de toekomstige leefomgeving, lokale economie en sociale cohesie.

We zoeken een balans tussen de wettelijke procedures en de wens om erfgoed flexibel en toekomstbestendig als kans in te zetten, zodat het aansluit op andere beleidsterreinen en bijdraagt aan een duurzame ontwikkeling. We onderzoeken daarbij de rol van de gemeente als facilitator. We denken bijvoorbeeld aan vooraf vastgestelde kaders en heldere checklists voor projecten. We willen als gemeente binnen de wettelijke mogelijkheden, nieuwe initiatieven waarmee erfgoed benut wordt, actief stimuleren en snel van een handelingsperspectief voorzien.

Via gebiedsbiografieën inventariseren we niet-beschermde erfgoed in de hele gemeente

Het is een wettelijke taak onder de Omgevingswet om voor het gehele grondgebied en voor alle tijdslagen te analyseren welke erfgoedwaarden er zijn. Deze analyse leidt tot een actualisatie en betere koppeling van de bestaande kaartlagen zoals voor gebouwd erfgoed en archeologie. Het gaat

nadrukkelijk ook om waarden die nu niet beschermd zijn. In de gemeente Zutphen is daarvoor een grote inventarisatieslag nodig en het is zaak te bepalen welke waarden wel en niet een plek krijgen en tot op welk detailniveau.

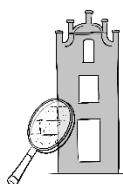
We willen die slag maken door per wijk, buurt of project niet-beschermd erfgoed te inventariseren en een plek te geven in gebiedsbiografieën. Dat doen we niet ad hoc, maar gestructureerd voor de hele gemeente. Voor de niet-beschermd erfgoedwaarden zoeken we de best passende manier om met die waarden om te gaan. Een gebiedsbiografie biedt daarnaast veel meer mogelijkheden. Makers, inwoners en culturele en maatschappelijke instellingen dagen we uit zich te laten inspireren door ons erfgoed en zelf verhalen aan te dragen. De gebiedsbiografie is daar een integraal middel voor. Het erfgoed in onze gemeente is divers en levend. Het heeft naast stenen en sporen een immateriële kant die we ook willen delen: denk bijvoorbeeld aan literair, religieus, klinkend en mobiel erfgoed. We zetten in op het verzamelen en doorgeven van gedeelde verhalen, maar ook van bijvoorbeeld lokale ambachten en tradities gekoppeld aan plekken.

Ambitie

Deze nieuwe kaartlaag wordt digitaal ontsloten voor iedereen en bevat zowel materieel als immaterieel erfgoed. We onderzoeken hoe inwoners en andere belanghebbenden verhalen en plekken kunnen toevoegen.

Afweging

Nadrukkelijk wordt ook niet-beschermd erfgoed geïnventariseerd, inclusief 'jonger' erfgoed. We onderzoeken of de erfgoedwaarden op de kaart kunnen worden aangevuld met archiefstukken en archiefbeelden. Dat doen we via een digitale erfgoedstrategie voor digitaal beschikbare erfgoedbronnen.

Bouwhistorische informatie wordt vastgelegd bij aanpassingen aan een gebouw

Archeologisch onderzoek en de zorg voor monumenten kennen in Nederland een lange traditie. Het onderzoek naar de bouwkundig historische ontwikkeling van gebouwen, oftewel bouwhistorie, is in Nederland in tegenstelling tot het buitenland echter relatief jong. Het ontstond in Nederland als onderdeel van de restauratiepraktijk van oude gebouwen en monumenten, maar ontwikkelde zich tot een zelfstandige discipline.

Bouwhistorisch onderzoek heeft de afgelopen 70 jaar onschatbare nieuwe gegevens en inzichten opgeleverd over het gebouwde erfgoed in Nederland, dat lange tijd alleen op grond van de gevels werd beoordeeld. Zo kon het gebeuren dat nog in de jaren negentig rijksmonumentale panden – ook in Zutphen – van binnen grotendeels werden gesloopt en nieuw werden opgebouwd zonder dat het interieur en de bouwgeschiedenis van het gebouw werden meegewogen in plannen. Mede door onderzoek in andere steden werd duidelijk dat achter de vaak jonge voorgevels in de oude binnensteden van Nederland in veel gevallen eeuwenoude gebouwen stonden. In Zutphen was dat niet anders. De nieuwe inzichten leidde in 1994 tot de oprichting van de werkgroep bouwhistorie van de Historische Vereniging en in 1998 stelde de gemeente Zutphen een gemeentelijk bouwhistoricus aan.

Ambitie

Het doel van het bouwhistorisch onderzoek dat we doen is bouwhistorische informatie vastleggen bij ontwikkelingen en ingrepen aan een gebouw. Nu is dat onderzoek nog niet verplicht, waardoor veel

kennis gemist wordt en bouwhistorische waarden verloren gaan. Dat moet anders. We willen nagaan of bouwhistorisch onderzoek kan worden aangesloten op de onderzoekseisen en processen die we als gemeente hanteren voor archeologie en op basis van welke criteria.

Ook gaan we de opgedane kennis delen. We ontsluiten bouwhistorische informatie beter door het maken van een actuele, toegankelijke bouwhistorische kaart met waarden en verwachtingen. De bouwhistoricus van de gemeente heeft de afgelopen jaren veel gebouwen onderzocht. Dat heeft geleid tot een grote hoeveelheid kennis en tot een overzichtskaart met bouwhistorische waarden en verwachtingen. Nog niet al deze kennis is publiekelijk beschikbaar, omdat structurele publicatie niet verplicht is (in tegenstelling tot bijvoorbeeld archeologie). Door deze verhalen wél te vertellen en nieuwe informatie op te halen, kunnen we inwoners, bezoekers en andere betrokkenen inzicht geven in de geschiedenis en identiteit van Zutphen en Warnsveld. Daarom willen we de komende jaren deze kennis toegankelijk maken en uitbreiden en daarin samen optrekken met lokale deskundigen en eigenaren van gebouwen.

Bouwhistorie heeft in Nederland juridisch een andere status dan archeologie (in Nederland beperkt tot 'ondergronds'). In veel andere landen is dat niet zo: daar worden aan bouwhistorie en archeologie vergelijkbare eisen gesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen. We willen blijven werken aan het opdoen en veiligstellen van kennis van ons gebouwde erfgoed. Dit kan door bouwhistorie en archeologie op een vergelijkbaar niveau te stellen, waarbij het doel is om ervoor te zorgen dat mensen gebouwen kunnen blijven aanpassen aan de veranderende wensen en eisen van deze tijd, maar wel zodanig dat waardevolle informatie niet verloren gaat.

Afweging

Bouwhistorie en archeologie laten we meer op elkaar aansluiten wat processen en onderzoekseisen betreft. Dat geeft duidelijkheid en borgt dat onderzoek meer gestructureerd plaatsvindt. Bouwhistorisch onderzoek willen we meer buiten de gemeentegrenzen aanbieden. De resultaten van onderzoek worden ontsloten (op diverse manieren, bijvoorbeeld via publicaties, online en zo mogelijk ter plaatse) en dragen bij aan beschermen, benutten en beleven van erfgoed.